

IV. OŁTARZ P.W. OPATRZNOŚCI BOŻEJ

Ołtarz Opatrzności Bożej, ustawiony jest w nawie bocznej południowej, po prawej stronie ołtarza głównego. Jest drewniany, polichromowany i złocony, powstał w 1. ćw. XVIII w. Jest to ołtarz architektoniczny, dwukondygnacyjny, w części głównej trójosiowy. Mensa jest murowana, o formie sarkofagu, podwyższona o dwa stopnie, wyodrębniona ze środkowej części szerokiego, wielobocznego cokołu. Nakryto ją płytą marmurową. Do rozwiniętej, szerokiej predelli w części centralnej dostawiona jest wieloboczna platforma (służąca zapewne pierwotnie ekspozycji krucyfiksu lub relikwiarza bądź stanowiąca podstawę niezachowanego tabernakulum). Poza tym predella powieia podziały architektoniczne głównej kondygnacji nastawy. Osie części głównej wyznaczają pełne kolumny o kapitelach korynckich, dźwigające górowany profilowany gzyms w części środkowej wygięty się w formę łuku dzwonowatego. Na kolumnach wewnętrznych ustawione są spirywy

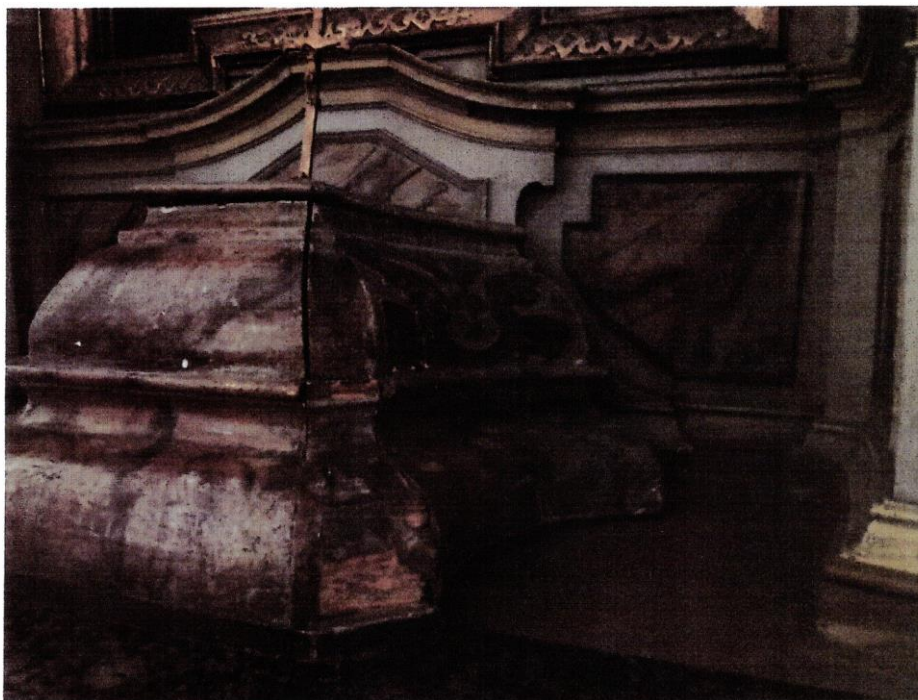
**WOJEWÓDZKI URZĄD
OCHRONY ZABYTKÓW**
w ZIELONEJ GÓRZE
65-063 Zielona Góra, ul. Kopernika 1
tel. 068 324 73 90, 068 324 74 11
tel./fax 068 325 37 45

przerwanego frontonu. Zwieńczenie tworzy kompozycja fantazyjnych form architektonicznych stanowiąca tło dla glorii otaczającej symbol Opatrzności Bożej (oko w trójkącie) w otoczeniu stylizowanych obłoków i uskrzydłonych główek anielskich. Zwieńczeniu ukoronowano kompozycją ze stylizowanych obłoków i promieni. Na gzymsie, u dołu zwieńczenia, po obu stronach ołtarza zamieszczono klęczące aniołki. W polu środkowym głównej kondygnacji umieszczony został barokowy obraz „Cudowne rozmnożenie chleba”, oprawiony w dekoracyjną perspektywiczną ramę zdobioną motywami kampanulli i ornamentu cęgowego, złożoną. Na osiach bocznych, w niszach pomiędzy kolumnami ustawione są rzeźby: Św. Piotra z lewej i Św. Hieronima z prawej strony. Stoją one na cokółkach ozdobionych złożonymi, płaskorzeźbionymi płycinami ze scenami z życia proroków: Ezechiela i Daniela. Ołtarz malowany w odcieniach szarości, a kolumny i mensa marmoryzowane. Figury pomalowane są na biało, detale snycerskie złożone i srebrzone. Obraz utrzymany w ciemnobrazowej tonacji z jaśniejszymi akcentami czerwieni i bieli.

STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Stan zachowania ołtarza jest do tego stopnia zły, że grozi zawaleniem. **Obiekt jest silnie porażony przez drewnojady.** Widoczne są liczne otwory wylotowe i mączka drzewna – pozostałość po żerowaniu owadów. Są ślady świadczące o tym, że żerowiska są aktywne, w postaci stożków mączki drzewnej. Zdegradowana struktura drewna jest tak osłabiona, że ołtarz traci statykę. Występują ubytki drewna powstałe wskutek mechanicznych uszkodzeń zdegradowanej tkanki drzewnej. Widoczne są szerokie szczeliny w miejscach łączeń poszczególnych elementów, powstałe na skutek pracy drewna, a także pęknięcia i niewielkie ubytki formy elementów snycerskich.

Oprócz niszczących procesów fizykochemicznych i biologicznych, znaczny wpływ na to, że ołtarz prezentuje się źle, mają przekształcenia plastyczne, jakim został poddany podczas reperatury i odnowień. Ołtarz całkowicie przemalowano na niebieskie odcienie szarości z jasnożółtymi akcentami i partiami marmoryzacji w odcieniach ciepłych brązów. Powierzchnia szat i karnacji tęgą, wtórnie polichromowana na biało w technice olejnej, bardzo mocno pociemniała. Całość powierzchni złożonych, na figurach i na elementach snycerkę, wykonana jest szlagmetalem i brązą, co rażąco źle wpływa na estetykę ołtarza. Stan zachowania obrazu jest zły, głównie ze względu na mocne pociemnienie werniksu, przetarcia warstwy malarskiej i odkształcenia płótna.

PROPONOWANE POSTĘPOWANIE KONSERWATORSKIE:

1. Wykonanie dokumentacji fotograficznej przed konserwacją.
2. Demontaż elementów ruchomych.
3. Rozpoznanie budowy technologicznej w oparciu o badania – do konsultacji z WUOZ.
4. Wstępne oczyszczenie drewna z zabrudzeń powierzchniowych, przeprowadzenie dezynsekcji i dezynfekcji drewna.
5. Impregnacja drewna roztworem żywicy akrylowej Paraloid B-72.
6. Usunięcie przemałowań olejnych w obrębie struktury i odsłonięcie pierwotnej warstwy malarskiej.
7. Usunięcie lakieru bezbarwnego i wtórnych przeźroczliwych.
8. Uzupełnienie ubytków drewna kitem na bazie żywicy epoksydowej, sklejanie pęknięć i uszkodzeń podłoża POW.
9. Rekonstrukcja brakujących elementów snycerskich.
10. Oczyszczenie polichromii rzeźb wybraną na podstawie prób mieszaniną rozpuszczalników.
11. Uzupełnienie ubytków zaprawy na elementach snycerki, rzeźbach i strukturze zaprawą kredowo-klejową.
12. Uzupełnienie ubytków polichromii figur i scalenie punktowaniem naśladowczym oraz zabezpieczenie werniksem.
13. Oczyszczenie lica i odwrocie obrazów.
14. Usunięcie werniksu, retuszy, starych kitów z obrazów: na podstawie prób i badań.

**WIELKOPOLSKI URZĄD
OCHRONY ZABYTÓW**
w ZIELONEJ GÓRZE
65-063 Zielona Góra, ul. Kopernika 1
tel. 068 324 73 90, 068 324 74 11
tel./fax 068 325 37 45

15. Prostowanie obrazów płóciennych, wykonanie reperacji lokalnych; ostatecznie dublaż.
16. Uzupełnienie ubytków warstwy malarskiej.
17. Scalenie kolorystyczne uzupełnień warstwy malarskiej.
18. Uzupełnienie ubytków gruntu w partiach złocień na snycerze i rzeźbach zaprawą kredowo-klejową.
19. Uzupełnienie i rekonstrukcja złocień w technice pulmentowej z zastosowaniem złota w płatkach.
20. Scalenie kolorystyczne uzupełnień i rekonstrukcja polichromii struktury ołtarza.
21. Montaż wszystkich części obiektu.
22. Wykonanie dokumentacji konserwatorskiej powykonawczej.

**WOJEWÓDZKI URZĄD
OCHRONY ZABYTKÓW**
w ZIELONEJ GÓRZE

65-063 Zielona Góra, ul. Kopernika 116
tel. 068 32473 90, 068 32474 11
tel./fax 068 325 37 45

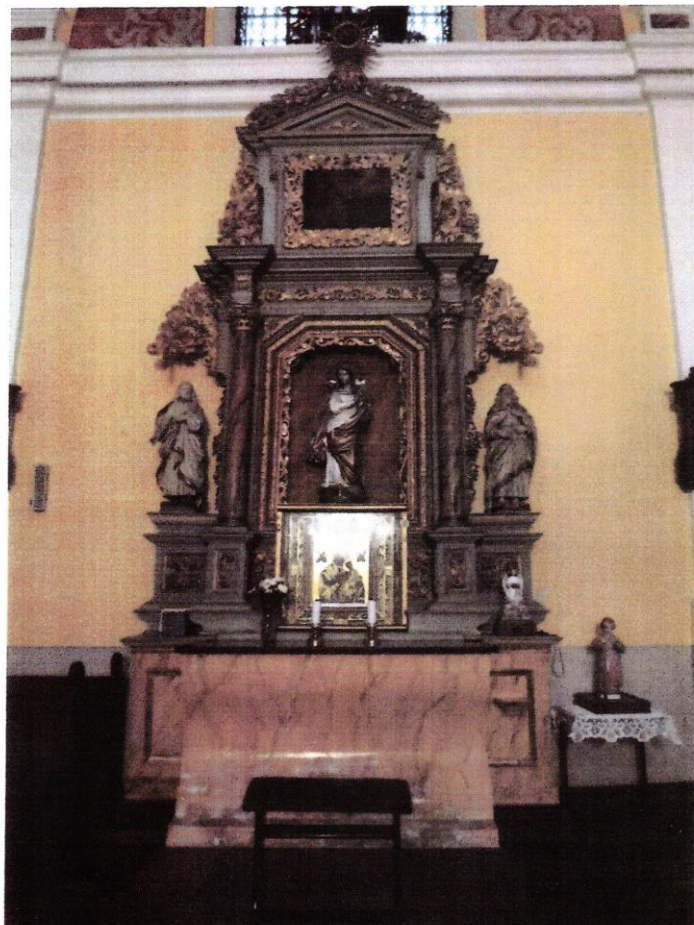
15. Prostowanie obrazów płóciennych, wykonanie reperacji lokalnych; ostatecznie dublaż.
16. Uzupełnienie ubytków warstwy malarskiej.
17. Scalenie kolorystyczne uzupełnień warstwy malarskiej.
18. Uzupełnienie ubytków gruntu w partiach złocień na snycerze i rzeźbach zaprawą kredowo-klejową.
19. Uzupełnienie i rekonstrukcja złocień w technice pulmentowej z zastosowaniem złota w płatkach.
20. Scalenie kolorystyczne uzupełnień i rekonstrukcja polichromii struktury ottarza.
21. Montaż wszystkich części obiektu.
22. Wykonanie dokumentacji konserwatorskiej powykonawczej.

**WOJEWÓDZKI URZĄD
OCHRONY ZABYTKÓW**

w ZIELONEJ GÓRZE

65-063 Zielona Góra, ul. Kopernika 116
tel. 068 32473 90, 068 324 74 11
tel./fax 068 325 37 45

V. OŁTARZ P. W. MATKI BOSKIEJ NIEPOKALANEJ

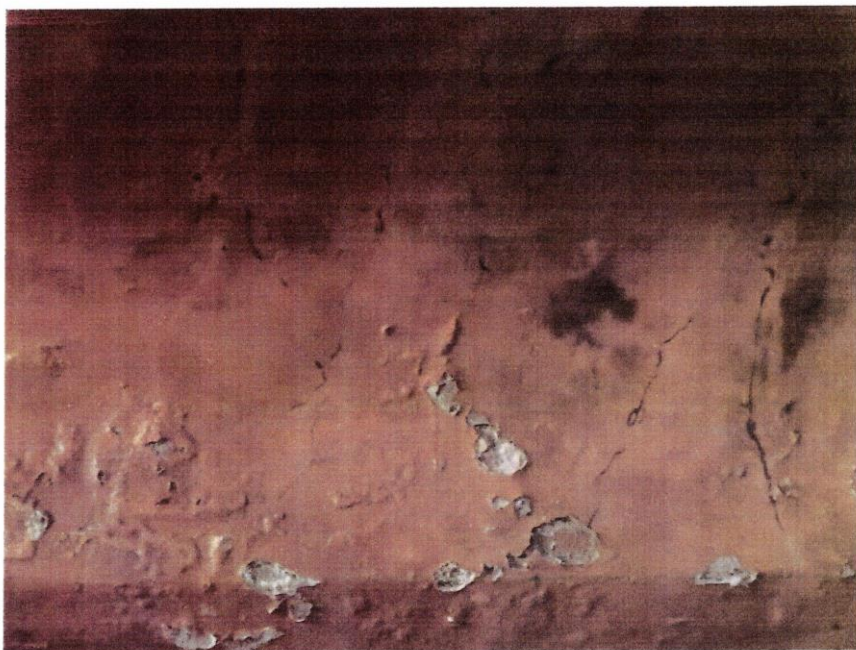
Ołtarz p.w. Matki Boskiej Niepokalanej to przyścienny ołtarz drewniany, polichromowany i złocony, ustawiony w nawie południowej. Architektoniczny, jednoosiowy z sarkofagową mensą podwyższoną o dwa stopnie w stosunku do poziomu posadzki. Zdobiona złoconą snycerką akantową predella, ujęta jest z obu stron cokołami kolumn. Ścianki cokołów zdobią płyciny wypełnione motywami liści akantu. Część główna retabulum z dwiema wolnostojącymi kolumnami po bokach. Kolumny mają kapitele korynckie i dzwigają gzyms z akantowymi zwieńczeniami. Zwieńczenie w formie prostokątnej płyty z uszakami nakrywa trójkątny naczółek zwieńczony monogramem maryjnym w glorii. W części środkowej głównej kondygnacji, we wnęce z bogato rzeźbionym obramowaniem ustawiona została drewniana, polichromowana i złocona rzeźba NMP w aureoli z 12 gwiazd. Po zewnętrznych stronach kolumn, na cokołach stanowiących przedłużenie

**PAŃSTWOWY URZĄD
OCHRONY ZABYTEKÓW**
w ZIELONEJ GÓRZE
65-063 Zielona Góra, ul. Kopernika 1
tel. 068 324 73 90, 068 324 74 11
tel./fax 068 325 37 45

predelli, ustawiono rzeźby Św. Joachima i Św. Józefa. Pole zwieńczenia wypełnia obraz z końca XVII w. „Św. Anna nauczająca Marię” w szerokiej, bogato rzeźbionej, złożonej ramie. Bujne motywy akantu i bukietów kwiatów rozmieszczono na całym obrzeżu zwieńczenia skąd spływają na boki aż do części środkowej. Ołtarz malowany jest na kolor jasnoniebieski, kolumny marmoryzowane, szaro-brązowe, elementy detali i ornamenty złożone.

STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Ołtarz prezentuje się źle głównie wskutek przekształceń plastycznych, jakim został poddany. Jest przemalowany na kolor szary z niebieskimi i żółtymi akcentami. Kolumny z wtórną marmoryzacją, położoną nieestetycznie w grubej warstwie z widocznymi zaciekami. Figury i ich karnacje mają kolor biały z przetoczeniami, bardzo mocno pociemniały. Całość powierzchni złożonych elementów snycerskich, pokryta jest szlagmetalem, który z czasem poczerniał i stracił blask. Proporcje całego obiektu zaburza przekształcona w formie mensa, nakryta blatem z kamienia. Prezentuje się ona szczególnie nieestetycznie, także ze względu na widoczne złuszczenia, odspojenia i pęcherze wykonanej farbą olejną marmoryzacji, położonej na gipsowym podłożu, bardzo wrażliwym na wilgoć. Ustawiony w predelli, współczesny obraz - ikona Matki Boskiej Nieustającej Pomocy, nie tworzy harmonijnej całości z ołtarzem, przez niewłaściwe wyeksponowanie go w gablocie za szybą. Zniszczenia obiektu dokonały się również na skutek procesów fizykochemicznych. Występują drobne uszkodzenia i ubytki, o które niezwykle łatwo w przypadku znacznej destrukcji struktury drewna. Nastąpiła ona przez działanie czynnika biologicznego. Stożki mączki drzewnej świadczą o aktywnych żerowiskach owadów.

**WOJEWÓDZKI URZĄD
OCHRONY ZABYTKÓW**
w ZIELONEJ GÓRZE
65-063 Zielona Góra, ul. Kopernika 1
tel. 068 324 73 90, 068 324 74 11
tel./fax 068 325 37 45

PROPONOWANE POSTĘPOWANIE KONSERWATORSKIE

1. Wykonanie dokumentacji fotograficznej przed konserwacją.
2. Demontaż elementów ruchomych.
3. Rozpoznanie budowy technologicznej w oparciu o badania – do konsultacji z WUOZ.
4. Wstępne oczyszczenie drewna z zabrudzeń powierzchniowych, przeprowadzenie dezynsekcji i dezynfekcji drewna.
5. Impregnacja drewna roztworem żywicy akrylowej Paraloid B-72.
6. Usunięcie przemałowań olejnych w obrębie struktury i odsłonięcie pierwotnej warstwy malarskiej.
7. Usunięcie lakieru bezbarwnego i wtórnych przezłóceń.
8. Uzupełnienie ubytków drewna kitem na bazie żywicy epoksydowej, sklejenie pęknięć i uszkodzeń podłoża POW.
9. Rekonstrukcja brakujących elementów snycerskich.
10. Oczyszczenie polichromii rzeźb wybraną na podstawie prób mieszaniną rozpuszczalników.
11. Uzupełnienie ubytków zaprawy na elementach snycerki, rzeźbach i strukturze zaprawą kredowo-klejową.
12. Uzupełnienie ubytków polichromii figur i scalenie punktowaniem naśladowczym oraz zabezpieczenie werniksem.
13. Oczyszczenie lica i odwrocie obrazów.
14. Usunięcie werniksu, retuszy, starych kitów z obrazów: na podstawie prób i badań.
15. Prostowanie obrazów płóciennych wykonanie reperacji lokalnych; ostatecznie dublaż.
16. Uzupełnienie ubytków warstwy malarskiej.
17. Scalenie kolorystyczne uzupełnień warstwy malarskiej.
18. Uzupełnienie ubytków gruntu w partiach złóceń na snycerce i rzeźbach zaprawą kredowo-klejową.
19. Uzupełnienie i rekonstrukcja złóceń w technice pulmentowej z zastosowaniem złota w płatkach.
20. Scalenie kolorystyczne uzupełnień i rekonstrukcja polichromii struktury ołtarza.
21. Opracowanie formy mensy (przez analogie), która nawiąże stylistyką i kształtem do zachowanych w oryginale, sarkofagowych mens sąsiednich ołtarzy bocznych (np. ołtarza Opatrzności Bożej).
22. Po zaakceptowaniu projektu w UOZ, wykonanie mensy z drewna według formy i ustawienie jej na zaizolowanym podłożu.
23. Położenie polichromii mensy scalającej się ze strukturą ołtarza.
24. Wymiana blatu kamiennego na drewniany.
25. Montaż wszystkich części obiektu.
26. Przy ponownej ekspozycji obrazu Matki Bożej Nieustającej Pomocy, należy zrezygnować ze szklanej gabloty i ustawić go na blacie mensy np. na drewnianym pulpicie.
27. Wykonanie dokumentacji konserwatorskiej powykonawczej.